

CHRISTIANSMØLLEN - PORTHUSVEJ 5A - 5700 SVENDBORG
SVENDBORG KOMMUNE

RESTAURERING AF MØLLEBYGNING – SAMT UDFØRELSE AF NYE VINGER M.V.

Billedokumentation 26 billeder

KROGH MADSENS TEGNESTUE – HOLKEGADE 4-6 – 5600 FAABORG

DOLMER ARKITEKTER ApS – FAABORGVEJ 85 – 5762 VESTER SKERNINGE

AAR 2016

Side 1 ud af 15

KORTFATTET BYGNINGSHISTORIE:

Christiansmøllen er opført i 1859-60 og var oprindeligt benævnt Møllmarks Mølle (opkaldt efter den daværende bygherre, skipskaptajn Herluf Heje Møllmark). Den tidligere møllebygning på stedet var blevet ødelagt i forbindelse med en påsat brand i maj 1859.

Frem til begyndelsen af 1920'erne blev Christiansmøllen udelukkende drevet ved hjælp af vindkraft. I 1932 blev der installeret en dieselmotor som supplement. Mølledriften ophørte år 1958 og Svendborg Kommune overtog møllen i 1960. Derefter har Christiansmøllen, stået som et vartegn for Svendborg – og ikke mindst som et fortællende vidnesbyrd om en tid, hvor vindkraft spillede en afgørende rolle for videreforarbejdningen af landbrugets produkter.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 01.

Fotografi angiveligt fra omkring år 1940. Vingerne var på daværende tidspunkt udført med avancerede, selvsvikkende klapper (La Cour patent vinger) som var arbejdskraftbesparende og nemmere at indstille i forhold til vindpåvirkningen. Oprindeligt har Christiansmøllen måske haft andre mere enkle vinger, som skulle anvendes med sejldug - og som krævede en større indsats for at kunne fungere forsvarligt.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 02.

Dele af møllens udvendige overflader er - op igennem tiden - reparerede med cementholdige mørtler. Dette medfører en række uheldige forhold: Cementholdigt puds er hårdere og mere ufleksibelt (end f.eks. ved anvendelse af hydraulisk kalkmørtel) og medvirker til revnedannelser, hvorigennem der kan trænge nedbør.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 03.

Eksempel på pudsreparationer - udført med cementbaserede mørtler. Der kan konstateres revnedannelser omkring / under vinduer.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 04.
Eksempel på pudsreparationer – med cementbaserede mørtler. Der kan også konstateres pudsafskalninger ved defekte facadesten.. Kalkning har også svært ved at holde på den anvendte reparationsmørtel.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 05.
Eksempel på indad hældende murværk og skrånende fuger, som kan lede vand ind i møllebygningen.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 06.
Eksempel på gennemgående revnedannelser - her under vindue i "Overmøllen".

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 07.

Eksempel på eksisterende jernanker, som er udført i forbindelse med bjælkelags forankring til ydermure. Ved rustkorrosion kan jern udvide sig over 100 %, hvilket medvirker til deformationsskader på murværk omkring indmurede murankre/ bjælker (og øvrige indmurede jernbeslag).

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 08.

Eksempel på revnedannelser (sandsynligvis forårsaget af rustkorroderet jernanker) omkring indmuret, rådskadet bjælke – her lokaliseret ved sammenmuring ved indvendige hjørner.

PORTE OG VINDUER: I "Undermøllen" findes nogle bevarede vinduer fra Christiansmøllens opførelse – ligesom portene også må være fra omkring 1859. Desværre er portene rådskaadede i bunden – ligesom der senere er indføjjet nogle sikkert nyttige, men knap så pæne ventilationsriste i dem. Porte forudsættes ændret/fornyede, sådan at de i fremtiden bliver udadgående.

I "Undermøllen" (nederste loft) har der oprindeligt været 4 stk. (nu tilmurede) vinduer – hvor karme og rammer er udtaget og henstår indvendigt i møllen.

Vinduer (fra møllens opførelse og senere) forudsættes reparerede. Øvrige manglende vinduer udføres som kopier af eksisterende.

Vinduerne i "Overmøllen" er alle sammen ret nye, men bør gennemgå mindre ændringer/ tilføjelse af vandnæser m.v. for at gøre dem mere sikre mod vandindtrængen.

Christiansmøllen
Svendborg.

Foto nr. 09.

Eksempel på
originalt vindue fra
Christiansmøllens
opførelse år 1859

Christiansmøllen
Svendborg.
Foto nr. 10.

Eksempel på
eksisterende
vindue i
Christiansmøllens.

Vindue er fornyet
engang i midten af
1900-tallet.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 11.

Christiansmøllen, set fra sydøst. Man kan se de tilmurede vinduesåbninger (nederste loft). Der har oprindeligt været 4 stk. vinduer – hvor karme og rammer er udtaget og henstår i møllebygningen. Endvidere kan der ses resterne af den tidligere, omkringløbende, murede gesims – hvor møllebygningen overgår fra kvadratisk til at blive 8-kantet.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 12.

Christiansmøllen, set fra sydvest. De skråstivere, som understøtter omgangens bjælkelag er fastgjort/ hviler af på indmurede jernkonsoller. Disse konsoller er en senere tilføjelse. Oprindeligt har skråstiverne hvilet af på en omkringløbende, muret gesims – hvoraf der er bevaret rester på østfacaden. Jernkonsollerne er rustkorroderede og ødelægger det omkringværende murværk – hvorfor de forudsættes udtaget. Derefter foretages genetablering af den murede gesims på Christiansmøllen.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 13.
Christiansmøllen, set fra sydvest. Svikstillingens skråstivere, som hviler af på indmurede jernkonsoller. Oprindeligt har skråstiverne hvilet af på en omkringløbende, muret gesims, som kun er delvist bevaret.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 14.

Eksempel på rådskadet bjælkeende, som allerede er repareret en gang, men er rådskadet igen.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 15.

Eksempel på rådskadet bjælkeende. For at forebygge fremtidige rådskader på indmurede bjælkeender, bør disse friholdes fra murværk med ca. 2 cm ventilationsfuge rundt om alle indmurede bjælkeender .

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 16.

Eksempel på rådskadede bjælkeender, som er understøttet af (senere udførte) murede konsoller.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr.17.

Eksempel på rådskadede bjælkeender. Rådskadede bjælker er hyppigst forekommende mod syd og vest, hvor nedbørspåvirkninger oftest har været størst.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 18.

Eksempel på eksisterende trægulve i Christiansmøllen, med skader efter brug - samt udførte reparationer.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr.19.
Møllen monteret med sejlførende vinger. Vindrosen, var på tidspunktet for fotografiets optagelse, under reparation.

Christiansmøllen Svendborg.
Foto nr. 20. Postkort

(baseret på fotografi angiveligt fra omkring år1940).

Vingerne var på daværende tidspunkt udført med avancerede, selvsvikkende klapper, som var arbejdskraftbesparende og nemmere at indstille.

Der bemærkes ligeledes den meget specielle, udvendige farveholdning, som Christiansmøllen åbenbart havde på daværende tidspunkt.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 21.

Siden marts 2014 har Christiansmøllen ikke haft vinger, da de af sikkerhedsmæssige årsager blev demonteret - bl.a. på grund af rådskader og øvrige svækkelser. Her ligger de nedtagne vingearme på terrænen udenfor Christiansmøllen. Desværre kan vingearme ikke genbruges, men skal fornyes.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 22.

Eksisterende vindrose, som er monteret på 2 stk. vindrosebukke. Ved vindpåvirkning fra siden drejer de må vinger rundt på vindrosen og sætter derved gang i små tandhjul og aksler, der er forbundet med en indvendig tandring. Derved kommer hele møllehatten til at dreje, indtil vindrosen kommer i læ. Møllen bliver derved "krøjet op i vinden".

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 23.

Møllehatten set indvendigt fra.

De gennemgående, krumme spær er øverst samlet omkring midterstolpen – og øvrige spær, udvekslinger, opskalkninger m.v. danner tilsammen den løgformede hat.

Forrest ses den store gennemgående vingeaksel og hathjulet.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 24.

Møllehatten set indvendigt fra.

På vingeakslen er monteret det store "hathjul", som udgør de første led af kraftoverførslen fra vindens påvirkning af vingerne til resten af møllens hjul og drev.

Hathjulet er et kamhjul (oprindeligt med kamme af hårdt træ, som er stukket igennem hjulet og fastholdt med "besætttere" dvs. jernspir).

På Christiansmøllen mangler alle kamme på hathjulet, da de tidligere er blevet skåret af.

Christiansmøllen Svendborg. Foto nr. 25 & 26. Eksisterende forhold fra henholdsvis kværneloft og stjernehjulsløft.

